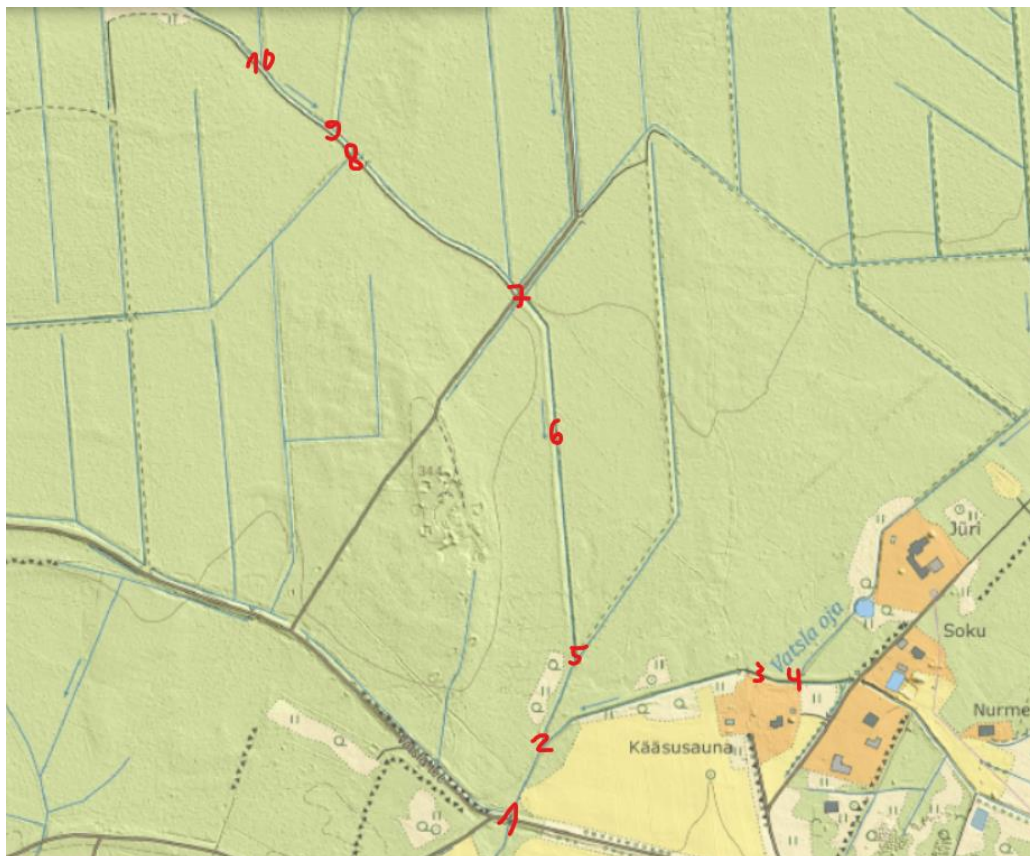

Vatsla oja (VEE1095600) vaatlus

Vaatluse aeg 02.02.25. Vaatleja Marko Vainu

1. Voolas ohtralt pruuni vett:

2. Kahe vooluveekogu ühinemiskoht. Rohkem vett tuli kirdest, aga ka põhjast voolas omajagu:

3. Sirges sängis voolas pruun vesi:

4. Vatsla ojaks loetud vooluveekogu enne Naistesoo peakraaviga ühinemist. Naistesoo peakraavis voolas oluliselt rohkem vett. Hinnanguliselt voolas ka punktis 2 põhja poolt rohkem vett, kui siin mööda Vatsla ojaks loetud telge:

5. Rohkem vett tuli otse põhjasuunast:

6. Voolab metsa sees, vett oli rohkelt, vool kiire. Kruus oli põhjas. Nägi välja, nagu sirgendatud metsaoja

7. Kraavide ühinemiskoht. Nii edelast kui mõlemal pool teed kirdest liitusid loodest kagusse voolavaga võrreldes oluliselt veevaesemad kraavid:

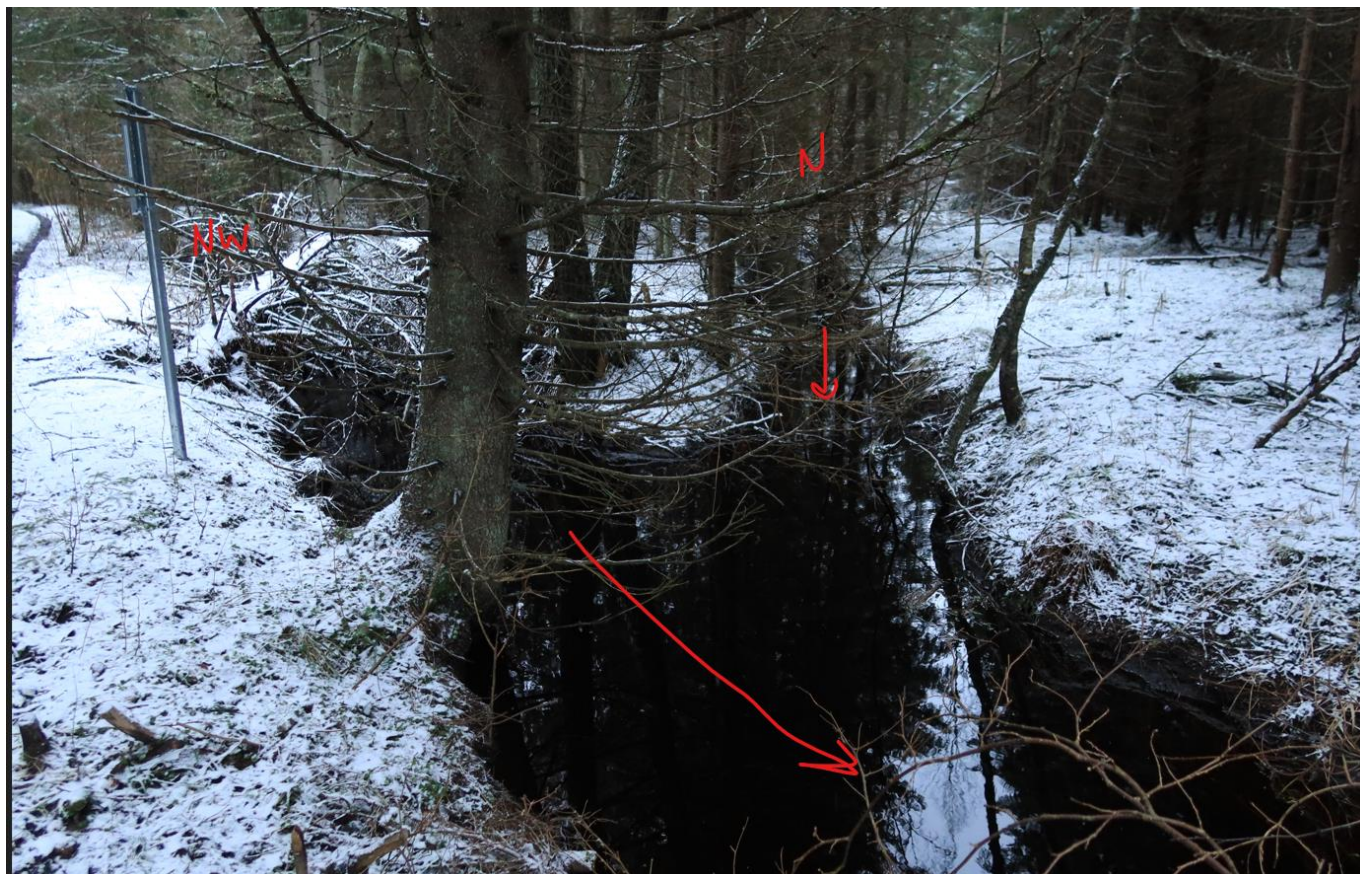

8. Edelast suubus selgelt väiksem nire.

9. Põhjast suubus lai ja veerohke kraav, aga vesi näis seal pigem seisvat ning peavool tuli ikkagi loodest:

10. Põhjast suubus veel üks lai kraav, aga peavool tuli endiselt loodest:

11. Säng oli lai, aga vool aeglasem, kui allavoolu:

12. Läänest suubub lai ja veerohke kraav, aga voolu selles olulisel määral pole. Lõunast suubub väiksem kraav ja põhjast suubuva kraavis oli vett neist kõige vähem:

13. Vett oli palju, aga vool aeglane:

14. Vesi voolas:

15. Truubist voolas korralikult vett välja:

16. Truubi sissevoolu ees oli ulatuslik veeväli, mis ulatus nii põhja kui lääne poole ning vähemal määral ka ida poole. Konkreetseid voolusängi oli seal keeruline eristada, kuid truupi koondus voolav vesi erinevatest suunadest kokku:

Olukord ajaloolistel kaartidel:

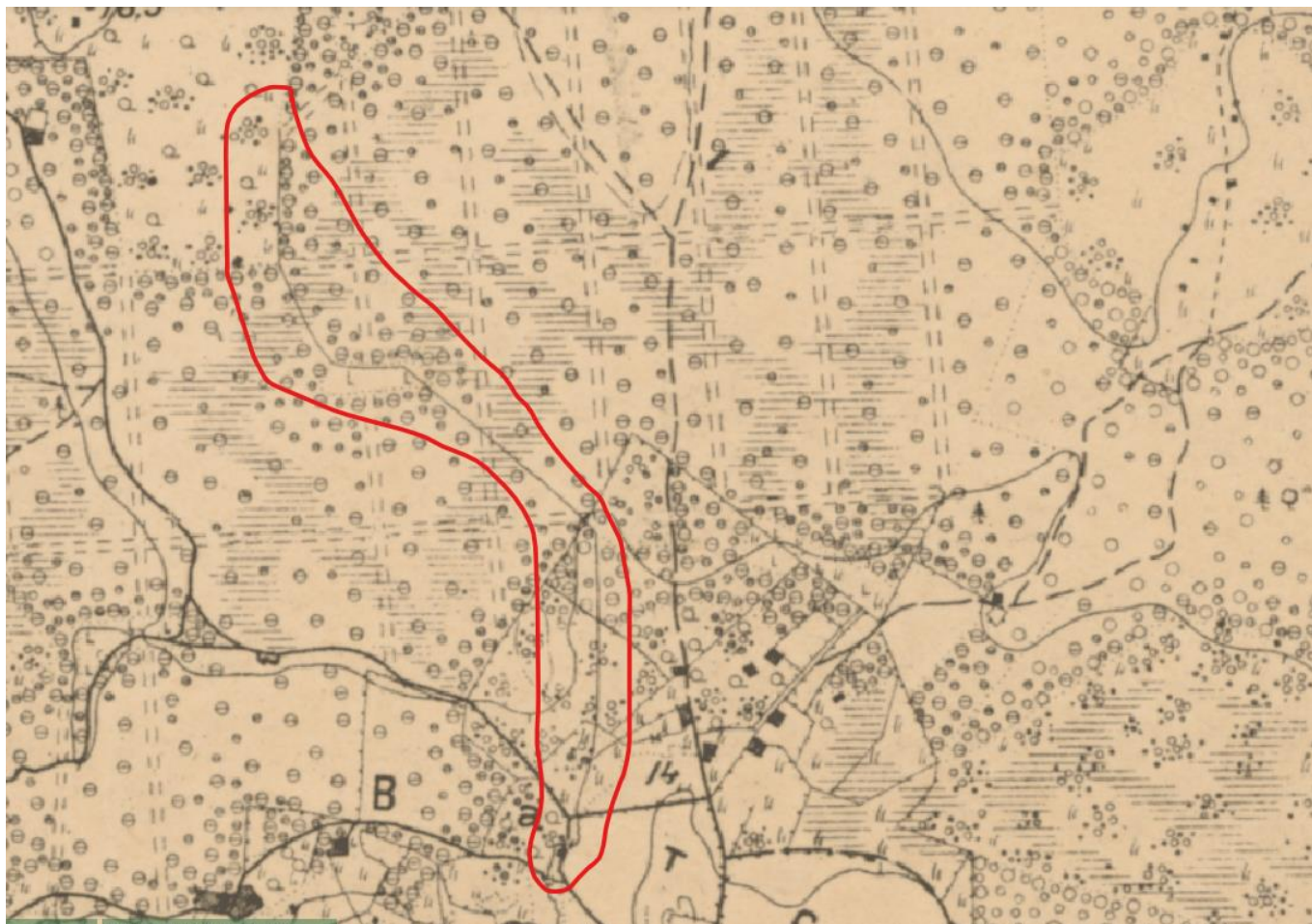
Schmidti Eestimaa kaardil on kujutatud Vatsla oja algavana Vatsla küla läbivast teest veidi põhja pool:

6787.78

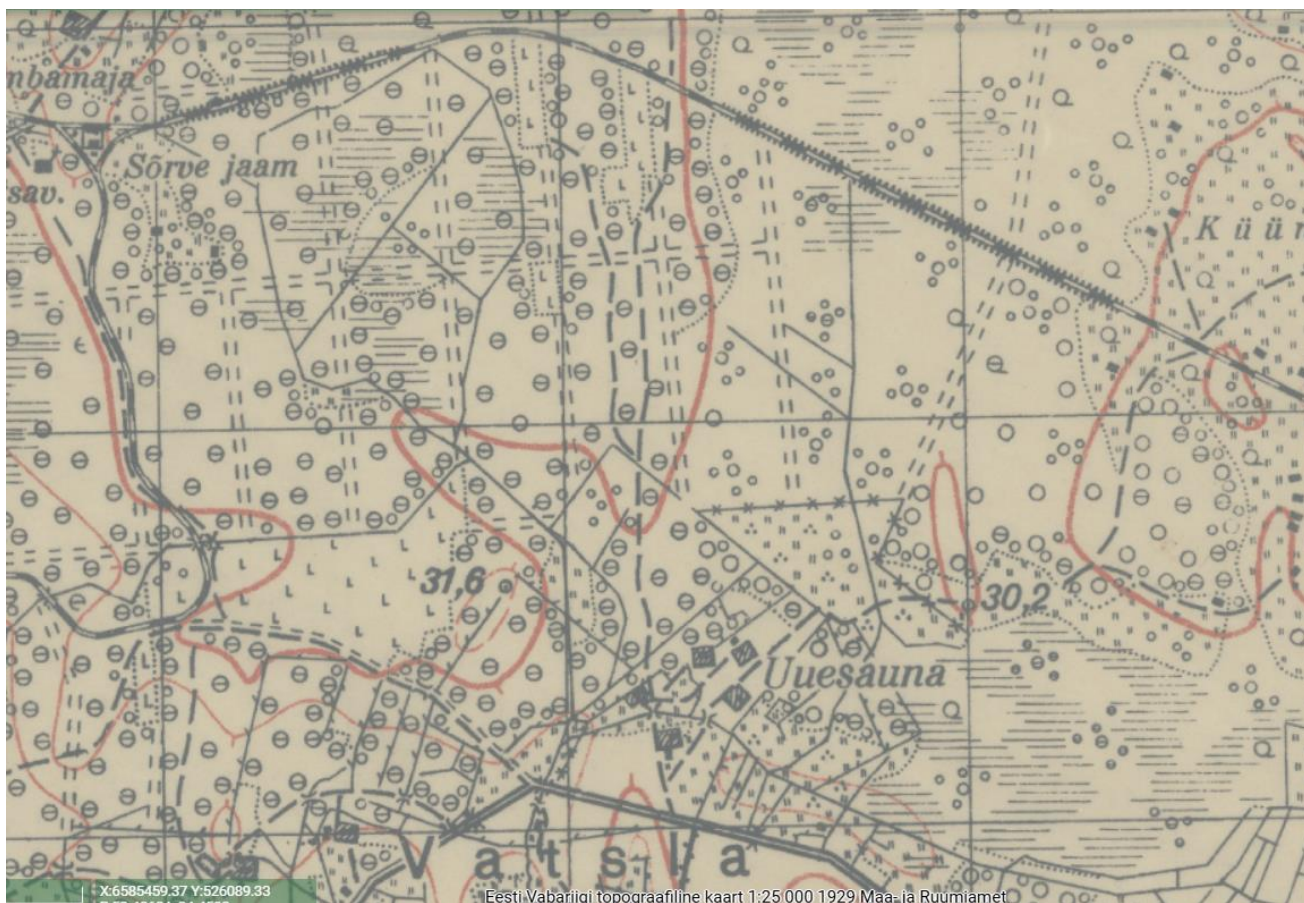
Schmidt Eestimaa / Rucker liivimaa 1884 Maa- ja Ruumiamet

Verstasel kaardil on kujutatud sirglõikudega tähistatud vooluveekogu vaatluspunktide 5 ja 14 vahel. Ida pool on küll kujutatud kraavilõike, aga kohas, kus asub praegu Vatsla oja ülemjooksuks volav telg, pole kaardil vooluveekogu. Sirge säng algab sadakond meetrit raudteetammist lõuna pool:

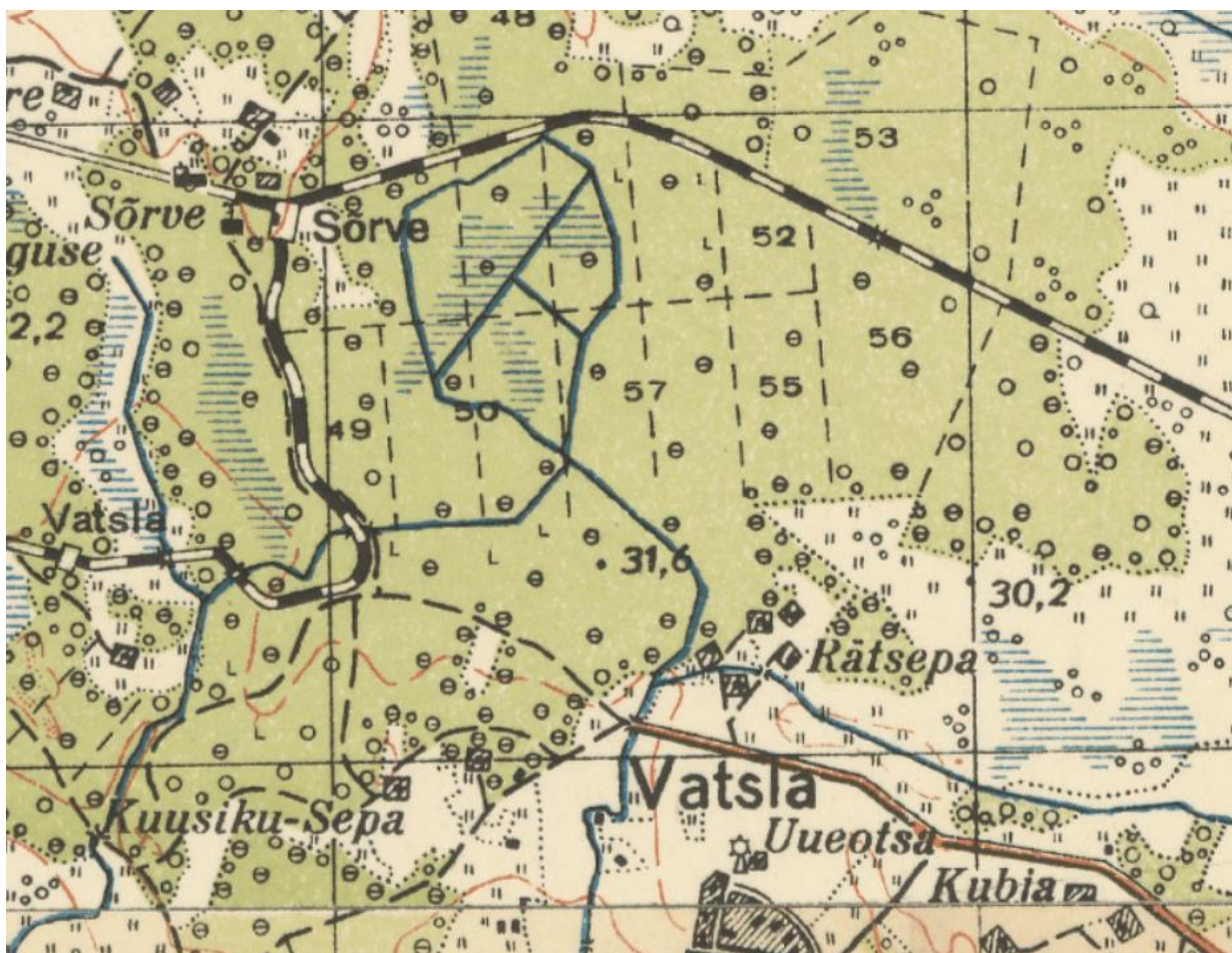

1887.78

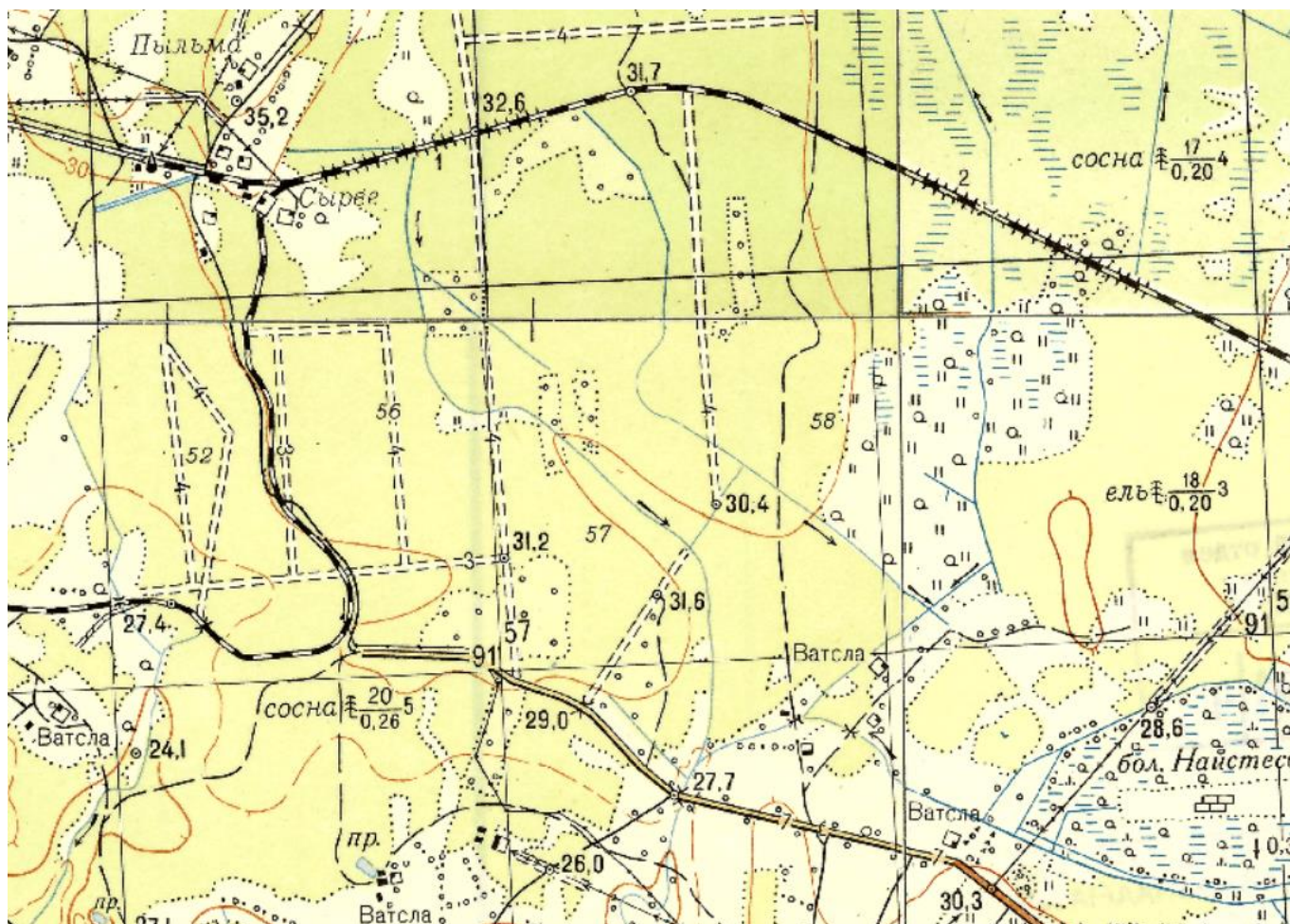
EV 1:25 000 topokaardil on peal seesama telg, mis verstaselgi, kuid sellesse suubuvad teisedki metsa kaevatud kraavid. Peal on ka Naistesoo peakraav ning Vatsla oja praeguse ülemjooksu suunalt tulev kraav, kuid see ei asu päris samas kohas ning suubub ka Naistesoo peakraavi tänapäevasest Nurme talust ida pool:

EV 1:50 000 kaardil on Vatsla oja ülemjooksu kujutatud ühemõtteliselt Sõrve raudteejaamapoolses metsas:

NL 1961. aasta 1:25 000 kaardil on Vatsla oja lähed kujutatud samuti Sõrve raudteejaama läheduses:

Järeldused: Ajalooliste kaartide ja paikvaatluse põhjal on Vatsla oja ülemjooksuks loetud kraav, mis pole algupäraselt oja olnud. Kuigi Naistesoo peakraav on punktis 2 veerohkem, on see ka veerohkem punktis 4, kus see peaks praeguse kästiluse järgi suubuma Vatsla oja. Vaatluse voolas põhja suunast rohkem vett punktis 2, kui punktis 4. Punktist 7 ülesvoolu on vooluveekogu säng küll õgvendatud, aga see on erinevalt teistest ümbruskonna kraavidest siiski käänuline, mis viitab looduslikule algupärale. Konkreetsesse sängi koondub veevool sellel teljel punktis 16 ehk truubi sissevoolus. Seal piirkonnas on oja lähed kujutatud ka ajaloolistel kaartidel. Seega sobib Vatsla oja lähteks punktis 16 oleva truubi sissevool, kus ETAKi järgi koonduvad kolm kraavi.

Vatsla oja tüübiks on EELISes peakraav, kuna nn. hallis raamatus anti selle nimeks Vatsla peakraav. Vaadeldud lõigus ojal päris looduslikku sängi säilinud ei ole, kuid see on säilinud punktis 1 allavoolu 1,2 km pikkusel lõigul. Seega pole tüüp „peakraav“ oja põhjendatud. Tegemist on ajalooliste kaartide põhjal tõendatult loodusliku algupäraga vooluveekoguga, millel on looduslikku sängi ka osaliselt säilinud. Seetõttu on põhjendatud muuta selle tüüp EELISes „ojaks“. Muudatud ei too kaasa olulisi muutusi oja tekitatud kitsendustes, sest see on niikuinii määratud punktist 4 ehk senisest Naistesoo peakraavi suudmest allavoolu üle 10 km² valgla riigeesvooluks, mistõttu kehtib selle ümber 25 m laiune ehituskeeluvöönd ja 50 m laiune piiranguvöönd. Korrigeeritud ülemjooks jääb aga peaaegu täies pikkuses (v.a. 100 m pikkune lõik) Sõrve looduskaitsealale.